

Όταν ήμουν έφηβος, γύρω στα 15 - 16 μου, είχα βάλει δυο χαρτάκια στην πόρτα του δωματίου μου. Το πρώτο έγραφε : «ΜΗΝ ΚΑΝΕΤΕ ΠΑΝΤΑ ΤΟ ΙΔΙΟ ΛΑΘΟΣ. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΟΣΑ ΑΛΛΑ...» Το δεύτερο συμπλήρωνε το πρώτο : «ΜΗ ΜΟΥ ΔΙΝΕΤΕ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ, ΛΑΘΗ ΚΑΝΩ ΚΑΙ ΜΟΝΟΣ ΜΟΥ».

Πέρασαν σχεδόν 30 χρόνια από τότε. Τώρα είμαι ένας ευυπόληπτος πολίτης και καταξιωμένος δάσκαλος. Αλλά ο «έφηβος» ξυπνάει μέσα μου με τα γεγονότα που συνέβησαν, και το λιγότερο που μπορώ να κάνω είναι να γράψω μερικές γραμμές, για να εκφράσω κι εγώ τις σκέψεις και τα συναισθήματά μου. Αυτό με ηρεμεί, με βοηθάει, ίσως βοηθήσει και στο να καταλάβουμε και κυρίως να νιώσουμε τους έφηβους. Η αποκωδικοποίηση του μηνύματος (γιατί μήνυμα στέλνουν οι έφηβοι), η κατανόηση του συμπτώματος θα γίνει έτσι ο μοχλός αλλαγής.

Οι νέοι έχουν θυμό, πολύ θυμό μέσα τους. Γι' αυτό τα κάνουν όλα γυαλιά καρφιά. Αυτό όμως είναι η «κορυφή του παγόβουνου», όπως θα 'λεγε κι ο Φρόυντ. Βλέπουμε μόνο το 1 / 10 του παγόβουνου, το θυμό των παιδιών. Τα 9 / 10 είναι κρυμμένα κάτω από την επιφάνεια και δε φαίνονται. Η ψυχή τους βράζει. Βράζει σαν ηφαίστειο. Και το ηφαίστειο αυτό έχει αρχίσει την έκρηξή του και θα τα συμπαρασύρει όλα στο διάβα του. Τίποτα δεν το σταματά. Όσο προσπαθούν να το ελέγξουν, να το τιθασεύσουν, να το περιορίσουν, τόσο το δυναμώνουν. Όσο φουσάνε για να σβήσουν τη φωτιά, τόσο τη δυναμώνουν.

Η εφηβεία είναι από μόνη της ένα ηφαίστειο. Έχει και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, «συνηθισμένες ψυχολογικές αντιδράσεις». Σας αναφέρω μερικές :

- Νευρικήτητα, ανησυχία, υπερκινητικότητα
- Αυξημένη ευσυνκινησία
- Αντιδραστική, εχθρική στάση προς τους άλλους. Ο έφηβος εκφράζει αντιρρήσεις, διαφωνεί, γκρινιάζει, ζηλεύει.
- Εναντίωση προς κάθε μορφή εξουσίας (γονέα, δασκάλου, καθηγητή, αστυνομίου, κράτους κτλ.)
- Έλλειψη αυτοπεποίθησης, με έντονη ανασφάλεια και αβεβαιότητα
- Ονειροπόληση

Όπως καταλαβαίνετε, το μίγμα είναι από μόνο του εκρηκτικό. Και τα γεγονότα ενισχύουν την εκρηκτικότητά του και την έντασή του. Με τους μεγάλους να είναι απορροφημένοι στο δικό τους αγώνα για ψυχολογική κυρίως επιβίωση, βαδίζουν οι έφηβοι στα τυφλά, χωρίς πραγματική επικοινωνία, χωρίς στόχους, καθοδήγηση, πρότυπα ζωής και κυρίως χωρίς αξίες. Γονείς έχουν και γονείς δεν έχουν.

Το κυρίαρχο συναίσθημα που νιώθουν οι έφηβοι είναι η αγωνία. Με το ένα πόδι στην παιδική ηλικία, με το άλλο πόδι στην ενήλικη ζωή, δεν είναι ούτε παιδιά ούτε ενήλικες. Αυτό τους κάνει να νιώθουν τρομερό άγχος και αγωνία μέσα τους. Όμως την εκφράζουν με θυμό. Γι' αυτό τα καίνε και τα σπάνε όλα. Γι' αυτό επαναστατούν. Η βία βέβαια δεν είναι η καλύτερη λύση. Το «οφθαλμόν αντί οφθαλμού» θα μας κάνει όλους τυφλούς στο τέλος.

Κάτω όμως από το θυμό κρύβονται οι ανάγκες τους. Εκεί πρέπει να εστιαστούμε, εκεί να ρίξουμε το βάρος μας. Και, αν καλύψουμε τις ανάγκες αυτές, θα φύγει και ο θυμός τους. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: Ποιες είναι οι ανάγκες αυτές ;

Ο έφηβος χρειάζεται 3 «ταυτότητες» : Προσωπική, συγκινησιακή κι επαγγελματική. Έχει να απαντήσει σε ερωτήματα που θα καθορίσουν τη ζωή του όλη : «Τοιος είμαι ; Πού πάω ; Γιατί ; Ποιες αρχές και αξίες θα υπηρετήσω ; Τι ζωή θέλω να ζήσω ; Συνάδει η ζωή αυτή με τις αξίες μου ; Πώς νιώθω ; Τι μου λέει η ψυχή μου ;»

Κατόπιν να κάνει τις επιλογές του, να τις ιεραρχήσει σε σειρά προτεραιότητας, να αναλάβει την ευθύνη του, να (αυτο)δεσμευτεί και το δρόμο που διάλεξε «να τον βγάλει σε καλό».

Όμως, η κοινωνία μας και η εκπαίδευση δεν ασχολείται με το πρωταρχικό αυτό ζήτημα στη ζωή του εφήβου, αλλά έχει ρίξει το βάρος της στη βαθμοθηρική, γνωσσοκεντρική εκπαίδευση με γνώμονα την επαγγελματική αποκατάσταση (με τις ευχές των γονέων). Ούτε λόγος για τα προαναφερθέντα. Πρώτα πρέπει να απαντηθούν αυτά και μετά ακολουθεί η επαγγελματική αποκατάσταση. Π.χ. το τι αξίες θέλω να υπηρετήσω, σε βοηθά να βρεις και τι επάγγελμα θέλεις να ακολουθήσεις.

Τα παιδιά, οι νέοι εκφράζουν τη δυσλειτουργία όλου του συστήματος. Όπως γίνεται και μέσα στην οικογένεια : το παιδί είναι ο αδύναμος κρίκος, το πιο ευάλωτο μέλος κι έτσι ρουφάει όλη την εντροπία του συστήματος και άλλα παιδιά την κατευθύνουν προς τα μέσα, βγάζοντας κατάθλιψη, ανορεξίες, κτλ. και άλλα προς τα έξω με αντιδραστική συμπεριφορά και επιθετικότητα. Το μόνο σίγουρο είναι πως το παιδί αυτοκαταστρέφεται. Διακυβεύεται η σωματική του και η ψυχική του υγεία, η σεξουαλικότητά του, το παρόν και το μέλλον του.

Εμείς οι μεγάλοι είμαστε, άλλος περισσότερο κι άλλος λιγότερο, βολεμένοι. Γιατί να ξεβουλευτούμε ; Γιατί να ταρακουνηθούμε ; Αφήνουμε λοιπόν τα παιδιά να βγάλουν το φίδι από την τρύπα και τα κάστανά από τη φωτιά.

Το ξέρουν οι νέοι πως με τα λόγια δε βγαίνει τίποτα. Το παρελθόν μάς διδάσκει, πως η ιστορία γράφεται με αίμα κι όχι με μελάνι. Έτσι και τα παιδιά, ωθούν το σύστημα στα όριά του, στις αντοχές του, βγάζουν τα άπλυτά του στη φόρα, μπας και καταφέρουν και το αλλάξουν.

Και μεις οι μεγάλοι, δάσκαλοι, καθηγητές, γονείς, κράτος, κοινωνία, όχι μόνο κάνουμε την πάπια (ένας δάσκαλος στο σχολείο μου έλεγε πως δε θα συμμετάσχει στην απεργία της 9ης Δεκεμβρίου, διότι είχε 3ωρο και όχι 6ωρο. Στο σχολείο μου μόνο 3 στους 25 δασκάλους συμμετείχαμε στην απεργία αυτή), αλλά τους ρίχνουμε και το φταίξιμο. Σα δεν ντρεπόμαστε.

Κοιτάξτε το φαύλο κύκλο που δημιουργείται :

Δείτε και την ταινία «Η ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ» (Changeling) με την Αντζελίνα Τζολί, για να καταλάβετε, πως το ίδιο το κράτος (αλλά και η οικογένεια, οι γονείς) «τρελαίνουν» το άτομο, το παιδί και το ωθούν στην παραβατική συμπεριφορά. Και μετά έρχονται ως προστάτες και ως τιμωροί αυτών που οι ίδιοι «δημιούργησαν». Το άτομο, το παιδί παραλύει, διότι μπαίνει σε «διπλοδέσιμο», σε DOUBLE BIND, και ό,τι και να κάνει είναι χαμένο : Αν κάτσει ήσυχο, καταστρέφεται η ζωή του, αν αντιδράσει, θεωρείται «προβληματικός» και χρειάζεται συμμόρφωση και θεραπεία.

Και κάτι άλλο : Θεωρώ λάθος το να βλέπουμε τα γεγονότα αποσπασματικά και έξω από το πλαίσίό τους. Το σωστό είναι να τα εντάξουμε στη διεργασία, στο γίνεσθαι, καθώς και στο πλαίσιο που ανήκουν, στο συγκεκριμένο timing με τις συνθήκες που επικρατούν, ειδάλλως θα οδηγηθούμε σε λάθος συμπεράσματα.

Τα παιδιά μεγαλώνουν σε μια κοινωνία χωρίς αξίες, σε μια κοινωνία λύκων. Σε μια κοινωνία χωρίς στάση ζωής, χωρίς στόχους, χωρίς όραμα, χωρίς νοηματοδότηση. Με το μέλλον τους αβέβαιο ("rent a worker", εργάτες προς ενοικίαση, τους θέλει η Ευρωπαϊκή Ένωση), με το παρόν τους «μαύρο», τα παιδιά αντιδρούν. Ευτυχώς ! Όσο αντιδρούν υπάρχει ελπίδα...

Το παιδί

- Έχει δικαίωμα στο ν' αγωνίζεται για να δώσει νόημα στη ζωή του
- Έχει δικαίωμα στο να αγωνίζεται για τη ευτυχία του
- Έχει δικαίωμα να κρατάει το ίδιο το τιμόνι της ζωής του
- Έχει δικαίωμα στο να σκέφτεται διαφορετικά, να αισθάνεται διαφορετικά
- Έχει δικαίωμα στο να επιλέγει
- Έχει δικαίωμα στο απαραβίαστο του εσωτερικού του κόσμου
- έχει δικαίωμα στο να είναι διαφορετικό κι αλλιώτικο απ' τους άλλους
- έχει δικαίωμα να υπηρετεί την αυτονομία του, και τέλος,
- το παιδί έχει δικαίωμα στην αυτοποίηση, στο να γίνει ο εαυτός του, αυτό που επέλεξε να γίνει.

Τα παιδιά είναι ο καθρέφτης της κρίσης των μεγάλων. Το παιδί γίνεται το σύμπτωμα της οικογένειας, του πολιτισμού, των κοινωνικών κρίσεων, της κοινωνίας μας.

Είναι όμως και η ελπίδα της θεραπείας της σάπιας κοινωνίας μας. Έξω γκρεμίζονται τα πάντα, και σεις κοιτάτε τις υλικές ζημιές ; Σα δεν ντρέπεστε... Και τη Ακρόπολη όλη να πουλήσουμε, δεν εξαγοράζουμε τη ζωή ενός εφήβου. Και την Ελλάδα όλη να πουλήσουμε, δεν ξαναφέρνουμε πίσω τον Αλέξανδρο Γρηγορόπουλο. «Ένας να σταυρωθεί, σταυρώνεται όλη η γη», γράφει ο Ντοστογιέφσκι.

Έτσι γινόταν πάντα, έτσι πρέπει να γίνει και τώρα. Η ανάσταση προϋποθέτει τη σταύρωση. Μαζί με τον Εσταυρωμένο - το δολοφονημένο Αλέξανδρο - σταυρώνεται όλη η Ελλάδα. Ας γίνει η σταύρωσή του, απαρχή της δικής μας Ανάστασης. Έτσι δε θα έχει πάει χαμένος κι ο θάνατός του.

Να πώς θα το επιτύχουμε αυτό :

Υπάρχουν δύο ειδών αλλαγές : 1^{ου} και 2^{ου} βαθμού. Του 1^{ου} βαθμού είναι οι ποσοτικές, του 2^{ου} οι ποιοτικές. Του 1^{ου} βαθμού στηρίζονται στο «the more the best» (όσο περισσότερο, τόσο καλύτερο) Π.χ. όσο δε διαβάζει το παιδί, τόσο πιο δυνατά φωνάζει «διάβαζε ! διάβαζε!» ο γονέας. Όσο αντιδρούν οι νέοι, οι απεργοί, οι χαμηλόμισθοι, οι συνταξιούχοι, τόσο τσαμπουκάς το παίζει η κυβέρνηση. Και μετά αυτό γίνεται φαύλος κύκλος : Όσο τους φωνάζουν και τους τιμωρούν, τόσο θ' αντιδρούν (οι νέοι, οι απεργοί κτλ.). Η σωστή θέση εδώ είναι : «the less the best» (όσο λιγότερο, τόσο καλύτερο). Όσο λιγότερο δέρνει τους ταραξίες, τους απεργούς, τους..., τους..., η κυβέρνηση, τόσο το καλύτερο γι' αυτήν, για όλους μας.

Οι αλλαγές 2^{ου} βαθμού είναι αυτές που απαιτούνται πλέον στην κατάσταση που έχει δημιουργηθεί. Μόνον αυτές μπορούν να μας βγάλουν από το αδιέξοδο. Είναι εσωτερικές αλλαγές. Αλλάζεις τον άλλον, αλλάζοντας τον εαυτό σου. Αλλάζεις τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς. Για να τα κάνεις αλλιώς, πρέπει να τα δεις κι αλλιώς. Όσο φορές «μαύρα» γυαλιά, θα τα βλέπεις όλα μαύρα... Μας χρειάζεται λοιπόν αλλαγή συνθηκών, ΑΛ-λαγή ΕΞΗΣ. «Να μεταβληθεί εντός μου ο ρυθμός του κόσμου», γράφει ο Βυζιηνός.

Καλούμαστε όλοι μας να επανεξετάσουμε τη στάση ζωής μας, τους στόχους, τα οράματά μας. Καλούμαστε όλοι μας να δώσουμε νέο νόημα στο σχετίζεσθαι. Τα ερωτήματα είναι τα ίδια με αυτά που προανέφερα για τους εφήβους : «Ποια είναι η Ελλάδα του 2008 ; Ποια Ελλάδα οραματιζόμαστε ; Τι αξίες θέλουμε να υπηρετήσουμε ως έθνος ; Πώς τη θέλουμε ; Δύο ταχυτήτων, φτωχοί και πλούσιοι, ή να ζούμε όλοι μονιασμένοι και να υπηρετούμε το καλό μας μέσα σε ομάδα, όπως μας δίδαν οι αξεπέραστοι αρχαίοι πρόγονοί μας : «Άμα άνθρωπος, άμα και ομάς», γράφει ο Ηράκλειτος. Έτσι είναι, το καλό του ενός, πρέπει να είναι καλό και για τους άλλους. Ποτέ δε θα γίνουμε ευτυχισμένοι εις βάρος της ευτυχίας των άλλων.

Κάπου εδώ θέλω να σας αναφέρω μια έρευνα που έκανε ο Σέλλινγκμαν, πρόεδρος της αμερικανικής κοινωνικής ψυχιατρικής εταιρείας με την ομάδα του. Ψάξανε σε όλα τα μήκη και τα πλάτη τα γης, σε όλες τις εποχές, σε όλες τις θρησκείες, σε όλους τους φιλοσόφους, για να βρουν τι είναι αυτό που κάνει τον άνθρωπο ευτυχισμένο και δίνει νόημα στη ζωή του. Κατέληξαν στις εξής πανανθρώπινες αξίες, που αποτελούν και την απάντηση στην τραγική κατάσταση της εποχής μας :

- σοφία και (βιωμένη) γνώση,
- κουράγιο,
- αγάπη,
- ανθρωπιά,
- δικαιοσύνη,
- μετριοπάθεια,
- αυτοσυγκράτηση,
- πνευματικότητα και
- υπερβατικότητα.

Ας επαναφέρουμε στη ζωή μας αξίες ξεχασμένες, την ανθρωπιά, το σεβασμό, τη συνέπεια, τις ειλικρινείς δεσμεύσεις, το συμφέρον του συνόλου, την αλληλεξάρτηση, τη συνεργασία, την συνανάπτυξη.

Για να γίνουν όλ' αυτά χρειάζεται να διαλυθεί το παλιό στα «εξων συνετέθη». Η διεργασία επιβάλλεται να αρχίσει πάλι από το μηδέν. Η αποδόμηση του παλιού είναι προϋπόθεση της δόμησης του νέου. Κατόπιν να κρατήσουμε από το παλιό, ό,τι υπηρετεί το «σήμερα και το αύριο», και να πετάξουμε τα υπόλοιπα. Ύστερα να αφομοιώσουμε, να εντάξουμε, να ενσωματώσουμε δημιουργικά το νέο, το διαφορετικό, το οποίο και θα μας εμπλουτίσει, παρόλο που μας φοβίζει. Εδώ που φτάσαμε όμως, στον πάτο, δεν έχουμε να χάσουμε τίποτα, μόνο να κερδίσουμε... Όπως ο φοίνικας : καίγεται και ξαναγεννιέται άλλος, νέος φοίνικας από τις στάχτες του παλιού.

Τα πράγματα για να διορθωθούν πρέπει να αλλάξουν, αλλά, αυτό δε σημαίνει, δεν είναι σίγουρο, ότι, αν αλλάξουν θα διορθωθούν οπωσδήποτε... Όλα αυτά απαιτούν χρόνο. Η Ελλάδα έχει ήδη εισέλθει σε φάση αποσταθεροποίησης. Ισομορφικά ιδωμένο, είναι γενικό το φαινόμενο : το άτομο, το ζευγάρι, η οικογένεια, η κοινωνία, τα κράτη, τα έθνη, η γη όλη βρίσκεται σε φάση αποσταθεροποίησης, σε κρίση. Κι αυτό έχει πολλή αγωνία και ρίσκο. Έχει όμως και την πρόκληση, την ευκαιρία, την αλλαγή, την ελπίδα.

Ας βρούμε συμβατές με το περιβάλλον πηγές ενέργειας. Ας ξαναμοιράσουμε δίκαια τις ενεργειακές πηγές του πλανήτη μας. Ας μειώσουμε την υπερκατανάλωση. Ας αποταμιεύουμε αντί να σπαταλάμε. «Η γη μπορεί να θρέψει το άνθρωπο, αλλά όχι την απληστία του». Και ο καπιταλισμός και ο μαρξισμός έπεσαν έξω, διότι θεώρησαν ατέλειωτες τις πηγές ανάπτυξης. Ας αναζητήσουμε νέο προσωπικό όραμα, νέο συλλογικό όραμα, ας αναδείξουμε την ουτοπία, γιατί σου «δίνει βήμα». Ας επανασυστήσουμε την «κοινότητα»

Και αυτό το κόστος αλλαγής πέφτει στους μεγάλους. Εμείς πρέπει να το αναλάβουμε. Εμείς να κάνουμε την αρχή. Να σταματήσουμε να είμαστε θεατές. Να συνδιαμορφώσουμε το γίνεσθαι, να συγκατασκευάσουμε το νόημα.

Το πρώτο που πρέπει να κάνουμε είναι η ανάληψη της προσωπικής ευθύνης. Εμείς φτάσαμε τον κόμπο στο χτένι, σε μας πέφτει να τον λύσουμε ή να τον κόψουμε. Το ψάρι βρωμάει πάντα από το κεφάλι. Στους μεγάλους, στην εκάστοτε κυβέρνηση πέφτει η ευθύνη κι όχι στα παιδιά. Τώρα που μας τελείωσαν οι ιδεολογίες και οι -ισμοί,

καπιταλισμοί, σοσιαλισμοί, κομμουνισμοί, φιλελευθερισμοί, είναι ευκαιρία να αντλήσουμε από μέσα μας τις απαντήσεις που - ματαίως και αδίκως - ψάχνουμε έξω μας. Η λύση θα έρθει από μέσα μας κι όχι απ' έξω μας.

Ας αλλάξει ο καθένας τον εαυτό του. «Σήκω! Μη λυγάς! Γίνε εσύ ο ίδιος πρώτα η αλλαγή που θες να δεις», μάς δίδαξε ο Γκάντι. «Η αλλαγή ξεκινά από μέσα τον ίδιο» συνεχίζει η Μάργκαρετ Μιντ. «Αν όχι τώρα, πότε; Αν όχι εσύ, ποιος;» Και έτσι, σιγά σιγά, αν η αλλαγή περάσει από το ατομικό επίπεδο σε επίπεδο ομάδας, αρχίζει μια ανωτροπική διεργασία μη αναστρέψιμη. Αρκεί 2 - 3 % ν' αλλάξει, για να αλλάξουν τα πράγματα. Μια χούφτα δεν ήταν και οι χριστιανοί όταν άλλαξαν τον κόσμο;

Ας εστιάσουμε σ' αυτό που μας ενώνει κι όχι σ' αυτό που μας χωρίζει. Ας επεξεργαστούμε πρώτα και ας συνθέσουμε τις διαφορές μας, έτσι ώστε όλοι να είναι ικανοποιημένοι και κανείς να μη νιώθει ηττημένος. Η δυσκολία είναι αυτή που καταλύει προβλήματα, αν την αξιοποιήσεις. Άρα να μάθουμε, να αξιοποιήσουμε τη δυσκολία. Ας φύγουμε από το διαζευκτικό «ή ο ένας ή ο άλλος» και ας περάσουμε στο συμπλεκτικό «και ο ένας και ο άλλος».

Η αντίσταση στην εξουσία ας μετατραπεί σε μοιρασιά της ηγεσίας. Ο έλεγχος ας γίνει εμπιστοσύνη, η συμμόρφωση, δημιουργικότητα, και ο θυμός, ενδυνάμωση και δύναμη αλλαγής.

Στην αρχαία Αθήνα, στα αρχαϊκά χρόνια, συνέβαιναν πάνω κάτω τα ίδια πράγματα. Ο λαός δυσσαρεστημένος, πολλά τα χρέη των Αθηναίων. Αρκετοί Αθηναίοι πολίτες γίνονταν δούλοι εξαιτίας των χρεών. Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη και γίνονταν συχνά συγκρούσεις. Ζητούσαν να καταργηθούν τα χρέη και να ξαναμοιραστεί η γη.

Οι Αθηναίοι τόλμησαν: ανέθεσαν στο Σόλωνα, έναν από τους 7 σοφούς της αρχαίας Ελλάδας, **έναν πολύ αγαπητό στο λαό** ποιητή, να λάβει κάποια μέτρα. Και εκείνος με τη σειρά του τόλμησε: Κατάργησε όλα τα χρέη των αγροτών. Απαγόρευσε να γίνεται κάποιος δούλος, επειδή δεν είχε να πληρώσει τα χρήματα που είχε δανειστεί. Έφυγε (σειώ) ένα βάρος (άχθος) από τους ώμους του λαού, γι' αυτό κι ο νόμος ονομάστηκε «σεισάχθεια».

Αφαίρεσε κι άλλη εξουσία από τους ευγενείς: χώρισε τους πολίτες σε 4 τάξεις με βάση το εισόδημά τους κι όχι την καταγωγή τους. Έτσι τα αξιώματα δεν τα έπαιρναν πλέον μόνο οι ευγενείς, αλλά περισσότεροι πολίτες.

Οι αναταραχές όμως συνεχίστηκαν, διότι αυτό που ζητούσαν οι αγρότες (να ξαναμοιραστεί η γη) δεν έγινε. Την κατάσταση εκμεταλλεύτηκε ο Πεισίστρατος, που καταφέρνοντας να γίνει αρχηγός των φτωχών, έγινε αρχηγός του κράτους. Ναι μεν φρόντισε να ελαφρύνει τη θέση των φτωχών, αλλά δεν έπαψε να κυβερνά χωρίς να δίνει λόγο σε κανέναν, κοιτάζοντας το δικό του συμφέρον. Δίκαια η ιστορία τον χαρακτήρισε Τύραννο.

Αναρωτιέμαι: μήπως αυτή η ιστορία αντί για το παρελθόν, καθρεφτίζει το μέλλον της Ελλάδας και όχι μόνο; Δε θέλω ούτε να το σκέφτομαι... Μας διδάσκει πάντως, αποδεικνύοντας ταυτόχρονα, ότι έχουμε εισέλθει σε φάση αποσταθεροποίησης που ενέχει πολλή αγωνία και πως θα πάει μακριά η βαλίτσα. Μην περιμένετε να λυθεί το πρόβλημα γρήγορα, διότι τότε θα έχει μάλλον κουκουλωθεί.

Είμαι 22 χρόνια μάχιμος δάσκαλος σε σχολικές τάξεις. 22 χρόνια διδάσκω και διδάσκομαι από τους μαθητές μου. Το τελευταίο που μου δίδαξαν οι έφηβοι είναι το εξής: ναι μεν ο δάσκαλος διδάσκει το μάθημα της Ιστορίας στους μαθητές του, αλλά οι μαθητές είναι πλέον αυτοί που γράφουν ιστορία στην Ελλάδα... Τι οξύμωρο σχήμα... Ποιος πρέπει να διδάξει ποιον...

«Ο πολιτικάντης σκέφτεται τις επόμενες εκλογές. Ο (σωστός) πολιτικός σκέφτεται και νοιάζεται για τις επόμενες ΓΕΝΙΕΣ», λέει ο Arthur Clarke. «Η τύχη των κρατών εξαρτάται κυρίως από την εκπαίδευση των νέων», διδάσκει ο Αριστοτέλης. Τα παιδιά δεν είναι το πρόβλημα, είναι η λύση. Αυτά ρωτήστε, «γνωρίζουν τα πάντα...» λέει ο Jumper. «Πώς να κρυφτείς απ' τα παιδιά, έτσι κι αλλιώς τα ξέρουν όλα», τραγουδά ο Σαββόπουλος. Είναι ό,τι πιο υγιές, ό,τι πιο αμόλυντο διαθέτει η κοινωνία μας, Μας δείχνουν το δρόμο το σωστό. Ας τον ακολουθήσουμε...

Νίκος Μαρκάκης

Δάσκαλος & ψυχολόγος Ζέας 28 - 30, 185 47 Πειραιάς 210.42.20.969 - 697.79.79.062 nikos.markakis@yahoo.gr

* Το κείμενο εμπλουτίστηκε από τα μέλη του 3^{ου} έτους της Ομάδας Διεργασίας του Αθηναϊκού Κέντρου Μελέτης του Ανθρώπου (Α.Κ.Μ.Α.), από τα οποία προήλθε και η ζωγραφιά. Δημοσιεύτηκε σε περιληπτική μορφή στο ΒΗΜΑ, στις 11 Δεκεμβρίου 2008